

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

POSUDEK VEDOUCÍHO PRÁCE

Téma práce : Kriminologické aspekty kriminální recidivy
Autor : Helena Lelková
Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.
Oponent : JUDr. Marie Vanduchová, CSc.
Rozsah práce: 85 stran vlastního textu
Datum odevzdání práce: 23. 6. 2015

1. Celková charakteristika tématu:

Práce je věnována jednomu z ústředních témat kriminálních věd a trestní politiky. Nejrůznější aspekty kriminální recidivy se těší zejména v zahraničním odborném diskurzu mimořádné pozornosti. Rovněž u nás je trvale poukazováno na vysoký podíl recidivistů mezi pachateli trestné činnosti. Téma je vnímáno jako vysoce aktuální v souvislosti s důsledky nedávné amnestie prezidenta republiky. Otázky účinnosti sankcí, resocializace pachatelů či tzv. kriminální kariéry však zároveň patří k nejsložitějším odborným problémům- jak v rámci nauky trestního práva, tak i v rámci kriminologie či kriminální psychologie. Pro diplomanta je téma náročné právě proto, že v sobě zahrnuje mnohé dílčí prvky, jež student magisterského programu nemusí být s to postihnout, aniž by se vyvaroval zkreslení, nepřesností a povrchnosti. Relativně malý počet monografických zpracování v češtině klade vyšší nároky na schopnost diplomanta studovat i cizojazyčnou literaturu; totéž platí o interpretaci statistických dat. Byť autorka kladla důraz především na kriminologický rozměr problematiky, obsahuje její práce i rozsáhlý výklad trestněprávní.

2. Hodnocení práce po obsahové stránce:

- *Předložená práce má strukturu dostatečně přehlednou v tom smyslu, že autorka postupuje od nejobecnějších pojmových vymezení, přes problematiku osobnosti pachatele recidivisty a kriminální kariéry ke konkrétnějším otázkám stavu a vývoje recidivy v České republice.*
- *Při hledání výstižné definice kriminální recidivy autorka konstatuje, že tento pojem je v dnešní době užíván nekonzistentně, v závislosti na metodologickém přístupu. Sama označuje za příliš úzkou definici formulovanou O. Suchým, podle nějž se recidivou rozumí „stav pachatele, který po předchozím odsouzení k trestu pravomocným rozsudkem spáchá nový trestný čin“. Autorka považuje za vhodnější rozlišovat trestněprávní, kriminologické a penologické (penitenciární) pojetí recidivy. Recidivou ve smyslu trestněprávním rozumí spáchání nového trestného činu poté, co byl pachatel již pravomocně odsouzen za předchozí trestný čin. V širším, kriminologickém pojetí, lze o recidivě hovořit vždy, došlo-li k opětovnému spáchání trestného činu, bez ohledu na předchozí odsouzení nebo trestní stíhání. Naproti tomu nejužší je penologické pojetí recidivy, jejíž podmínkou je opětovný výkon trestu odnětí svobody.*

- *Ač je práce zaměřena převážně kriminologicky, podařilo se diplomantce detailně a zároveň přehledně pojednat o důsledcích trestněprávní recidivy dle trestního zákona z roku 1961 a podle nyní platné právní úpravy. Diplomantka srozumitelně poukazuje na rozdíly mezi recidivou jako obecně přitěžující okolností, recidivou jako znakem skutkové podstaty a recidivou jako okolností ovlivňující zařazení odsouzeného k výkonu trestu odnětí svobody. Pokud jde o dřívější trestní zákon, diplomantka správně pochopila význam institutu zvláště nebezpečné recidivy i podstatu výtek proti tomuto institutu směřovaných. V dalším trestněprávním výkladu činí řadu důležitých postřehů; mimo jiné správně zdůrazňuje, fikce neodsouzení nebrání tomu, aby skutečnost předchozího spáchání trestného činu, byla posuzována jako jiná v zákoně neuvedená přitěžující okolnost. Z formulace recidivy jako obecné přitěžující okolnosti ovšem vyplývá, že soud k ní při soudcovské individualizaci trestu přihlíží pouze fakultativně. Autorka si všímá toho, že v platném trestním zákoníku je recidiva jako zákonný znak základní skutkové podstaty spíše výjimkou. Zaznamenává všechny podstatné změny v pojetí recidivy v trestním zákoníku v porovnání se starší úpravou. Podtrhuje fakt, že v současné době není v případech zvýšení horní hranice trestní sazby spojeno žádné zvláštní označení pachatele; navíc se jedná o fakultativní postup, záležející na úvaze soudu.*
- *Obsáhlý samostatný výklad diplomantka věnuje pojetí tzv. speciální recidivy u trestného činu krádeže. Pojednává o otázkách tzv. přestupkové recidivy u krádeží z historického hlediska a popisuje změny provedené zákonem č. 330/2011 Sb. Velkou pozornost věnuje samotné povaze § 205 odst. 2 tr. zákoníku v platném znění. Diplomantka s velkou pečlivostí analyzuje judikáty Nejvyššího soudu a teoretické příspěvky řešící otázku, zda je vyloučen jednočinný souběh krádeže-speciální recidivy s formami základní skutkové podstaty dle § 205 odst. 1 TZ.*
- *Za těžiště a nejzdařilejší část diplomové práce lze považovat kapitoly věnované osobnosti pachatele recidivisty. Autorka zde čtivě přibližuje nejrůznější typologie recidivujících pachatelů, jež se v kriminologické literatuře objevují. Pozornost je věnována vybraným výzkumům pachatelů trestných činů v ČR – velmi poutavě autorka pojednala o kategoriích pachatelů, jež rozeznávají dnes již klasické studie z 80. let (socializovaný pachatel, nesocializovaný agresor, konformní moron, nezdrženlivý, nezvladatelně pužený atd.); zájem autorky vzbudil fenomén tzv. neorecidivistů – pachatelů, kteří svou kriminální kariéru začali během 90. let 20. stol. a první dekády 21. stol. a jejich kriminální činnost byla vyprofilována v diametrálně změněných společenských podmínkách.*
- *Jako velice zdařilou hodnotím i navazující část práce, jež pojednává o pojmu „kriminální kariéry“. V této části textu diplomantka osvědčila schopnost práce s cizojazyčnou literaturou. Diplomantka přibližuje výstižně terminologii anglosaské provenience (persistentní, chronický, habituální pachatel, stabilní kriminální kariéra, body zlomu atd.). Zabývá se okamžikem zahájení kriminální kariéry s tím, že ranější počátek je významným prediktorem. Kriminální životní křivky lze dle autorky také popsat z hlediska počtu intervalu recidiv. Poukazuje na fenomén tzv. kriminální eskalace. S odkazem na literaturu diplomantka rozlišuje mezi tzv. suspenzivním, intermitentním, remitentním a sukcesivním modelem recidivy podle toho, jaké jsou intervaly mezi spácháním jednotlivých deliktů. Zdůrazňuje výsledky četných výzkumů, podle nichž je co do recidivy nejvíce kriminogenním obdobím prvních šesti měsíců po propuštění z výkonu trestu.*
- *Velmi výstižně autorka zdůraznila rozdíl mezi predikcí a prognózou. Predikci vymezuje jako kvalifikovaný odhad dalšího jednání pachatele, zejména posouzení pravděpodobnosti, zda se trestných činů (trestného činu) bude dopouštět i v budoucnosti.*
- *Autorka dále podává obsáhlou analýzu stavu a vývoje recidivy v po roce 1989. V této souvislosti se zamýšlí nad konkrétním dopadem některých legislativních změn, pokud jde o nárůst či pokles počtu recidivujících pachatelů. Zdůrazňuje, že u nás v polistopadovém období došlo k proměně skladby pachatelů, kdy výraznou část osob páchajících trestnou činností začali tvořit prvopachatelé a relativní počet recidivistů klesal. To se však po stabilizaci poměrů změnilo. Diplomantka poukazuje na tendenci ke zpřísnování trestní*

represe, zejména v době kulminace registrované kriminality ke konci 90. let. Sama autorka kritizuje častou jednostrannost v diskusi o vhodné trestní politice. Snaží se porozumět motivaci recidivujícího pachatele a klade důraz především na poskytování kvalitní postpenitenciární péče.

3. Práce s literaturou/ formální náležitosti:

Autorka vycházela z poměrně širokého okruhu literatury, právních předpisů a soudních rozhodnutí. Nastudovala zejména celou řadu časopiseckých článků a příspěvků uveřejněných ve sbornících, z nichž mnohé jsou relativně obtížně dostupné. Diplomantka v této souvislosti projevila značnou píli a iniciativu, zejména když opakovaně prováděla rešerše v knihovně Institutu pro kriminologii a sociální prevenci a konzultovala s pracovníky ministerstva spravedlnosti. Za chvalitebnou považují důkladnost autorky, s níž se zabývala analýzami trendů kriminality. Práce obsahuje několik velice ilustrativních statistických grafů. Autorka korektně cituje a zachází s poznámkovým aparátem. Seznam literatury je přehledně členěn. Po stránce stylistické autorka po konzultaci se mnou odstranila některé neobratnosti (zejména příliš dlouhá souvětí a duplicity), čímž práce získala na čtivosti a srozumitelnosti.

4. Shrnující vyjádření k práci: *Jde o práci nadprůměrnou, velmi informativní, jež představuje všeobecný úvod do problému recidivy, zprostředkující pohled na osobnost perzistentních pachatelů a přibližující fenomén tzv. kriminální kariéry. Práce obsahuje cennou trestněprávní argumentaci, zejména pokud jde o speciální recidivu tr. činu krádeže.*

5. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě: *Navrhuji, aby diplomantka při ústní obhajobě stručně pohovořila o tzv. teorii labelingu. Jak diplomantka z hlediska fenoménu recidivy hodnotí vývoj po amnestii prezidenta republiky z roku 2013?*

6. Doporučení / nedoporučení práce k obhajobě. Doporučuji k obhajobě.

7. Navržený klasifikační stupeň: 1 (výborně)

V Praze dne 5. října 2015

JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.
vedoucí diplomové práce